

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΞΕΝΙΚΑ ΕΙΔΗ ΧΛΩΡΙΔΑΣ ΚΑΙ ΠΑΝΙΔΑΣ

Τοπικά και ξενικά είδη

Τοπικά, γηγενή, ή ιθαγενή είδη είναι η ονομασία που χρησιμοποιείται για τα είδη χλωρίδας και πανίδας τα οποία συναντώνται ως αποτέλεσμα των διάφορων διεργασιών της φύσης, σε ένα συγκεκριμένο οικότοπο, οικοσύστημα, κράτος ή οποιαδήποτε άλλη γεωγραφική περιοχή. Είδη τα οποία εισάγονται τεχνητά μετά από ανθρώπινη παρέμβαση, θεωρούνται μη-γγενή (ξενικά) και είναι δυνατό να επηρεάσουν αρνητικά το υφιστάμενο βιολογικό ανάγλυφο.

Ιγκουάνα (*Iguana iguana*)

Ακακία (*Acacia saligna*)

Η εξέλιξη των τοπικών (γγενών) ειδών

Η βιολογική ποικιλομορφία της Κύπρου όπως και κάθε κράτους ή ευρύτερης βιο-γεωγραφικής περιοχής είναι αποτέλεσμα εκατομμυρίων χρόνων φυσικής εξέλιξης. Κατά τη διάρκεια του μακροχρόνιου αυτού διαστήματος οι επικρατούσες κλιματικές, γεωλογικές και βιο-φυσικοχημικές συνθήκες, δημιούργησαν τους διάφορους οικοτόπους που συναντούμε σήμερα, ο καθένας με το δικό του ξεχωριστό χαρακτήρα, χαραγμένη επιγραφή στο διάβα των αιώνων.

Τα είδη χλωρίδας και πανίδας που συναντώνται στους διάφορους οικότοπους εξελίχθηκαν με τέτοιο τρόπο ώστε να

μπορούν να επιβιώνουν και να συμβιώνουν μεταξύ τους σε ένα περιβάλλον όπου ισχύει ο "νόμος του ισχυρότερου".

Τίποτα από τα πιο πάνω δεν οφείλεται σε τυχαία γεγονότα. Τα ανθεκτικότερα είδη διαδέχονται τα περισσότερα τρωτά, τα οποία εξαφανίζονται ή εξελίσσονται με την πάροδο του χρόνου, θωρακισμένα με τη γνώση του παρελθόντος ώστε να μπορούν να αντιμετωπίσουν τις οποιεσδήποτε δυσκολίες οι οποίες εμφανίζονται κατά καιρούς (π.χ. ανταγωνισμός με άλλα είδη, ξηρασία, χαμηλές θερμοκρασίες κλπ.).

Η υποβάθμιση της τοπικής βιοποικιλότητας

Έτσι η βιο-ιστορία έβαλε τη σφραγίδα της, ώστε να αναφερόμαστε σήμερα στην υφιστάμενη "γενετική βιβλιοθήκη" των διάφορων οικοτόπων. Συγκεκριμένα είδη συνδέονται με μια λεπτή σχέση εξάρτησης από άλλα είδη, όπως και με τους οικοτόπους όπου συναντώνται. Οι ανθρώπινες παρεμβάσεις προκαλούν σημαντικά προβλήματα στην τοπική βιολογική ποικιλομορφία, τα οποία μπορεί να επεκταθούν και σε επίπεδο οικοσυστημάτων.

Η απελευθέρωση μη-γηγενών ειδών από τον άνθρωπο, θεωρείται ως ο δεύτερος πιο σοβαρός λόγος καταστροφής της τοπικής βιοποικιλότητας στην Κύπρο, μετά από την καταστροφή οικοτόπων που συντελείται από την ανεξέλεγκτη οικοπεδοποίηση που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια.

Παραδείγματα ξενικών ειδών

Τα πιο κοινά ξενικά που απειλούν την βιολογική ποικιλομορφία των κυπριακών βιοτόπων είναι η ακακία (*Acacia saligna*), η

ψευδακακία (*Robinia pseudoacacia*), ο αϊλανθος (*Ailanthus altissima*), το οξινούδι (*Oxalis pes-caprae*), η ποντίκα (*Rattus rattus*) και το ημιάγριο αιγοπρόβατο (*Capra hircus*). Επίσης, στον πίνακα 1 πιο κάτω παρατίθενται κάποια πολύ δημοφιλή ξενικά είδη συντροφιάς τα οποία εισάγονται πολλές φορές και παράνομα.

Πίνακας 1

Κοινό όνομα	Επιστημονικό όνομα
Βασιλικός πύθωνας	<i>Python regius</i>
Κοινός βόας	<i>Boa constrictor</i>
Ιγκουάνα	<i>Iguana iguana</i>
Ρακούν	<i>Procyon lotor</i>
Χελώνες	<i>Testudo ibera/ hermanni</i>
Σαλιγκάρια	<i>Helix aspersa/ melanostoma</i>
Παπαγάλος "Μακάο"	<i>Ara macao</i>
Γκρίζος Αφρικανικός παπαγάλος	<i>Psittacus erithacus</i>
Σκίουροι	<i>Tamias striatus/ cinereicollis</i>
Κερκοπίθηκος	<i>Cercopethicus aethiops</i>

Όσον αφορά παραδείγματα αρνητικών επιπτώσεων, η ακακία (*Acacia saligna*) εκτοπίζει τα τοπικά είδη αφού έχει την ιδιότητα να μην επιτρέπει την ανάπτυξη τους στις περιοχές όπου φυτρώνει. Το ημιάγριο αιγοπρόβατο (*Capra hircus*) υποβαθμίζει σημαντικά την τοπική βλάστηση, κάτι που επηρεάζει αρνητικά τα τοπικά είδη πανίδας. Οι αρνητικές επιπτώσεις που προκαλεί η νυφίτσα *Rattus rattus* σε τοπικά είδη πτηνών και στη κυπριακή γεωργία αξίζουν επίσης αναφοράς. Το ξένικο αυτό είδος είναι έμμεσα βλαπτικό στα αρπακτικά πουλιά του τόπου μας, τα οποία τρέφονται με εδαφόβια και δενδρόβια πτηνά που αποτελούν θήραμα της νυφίτσας. Επίσης καταναλώνει μεγάλες ποσότητες σπόρων κωνοφόρων δέντρων δυσκολεύοντας την αναγέννηση των δέντρων αυτών.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι το είδος αυτό, όπως και άλλα μη-γηγενή είδη τα οποία αναφέρονται πιο πάνω, πολύ πιθανόν να είναι ωφέλιμα παρά βλαπτικά στο περιβάλλον από το οποίο προέρχονται. Σίγουρα όμως δεν αποτελούν κομμάτι της τοπικής βιολογικής αλυσίδας όπως έχει διαμορφωθεί μέχρι σήμερα, και είναι επιβλαβές για το νησί μας. Πολλές φορές κάποια ξενικά είδη που ελευθερώνονται πιθανόν να είναι πολύ επικίνδυνα και για τον άνθρωπο. Ένα παράδειγμα είναι ο κροκόδειλος (*Alligator mississippiensis*) ο οποίος θεάθηκε σε υδατοφράκτη της Κύπρου.

Βασιλικός πύθωνας (*Python regius*)

Λέμουρος (*Lemur catta*)

Τα πιο πάνω είναι μερικά παραδείγματα της ανθρώπινης επιπολαιότητας και άγνοιας όσον αφορά τις ισχύουσες φυσικές διεργασίες. Είναι γεγονός ότι ο άνθρωπος έχει περιορισμένες γνώσεις σχετικά με την λεπτή σχέση μεταξύ ειδών και των οικοτόπων στα οποία συναντώνται φυσικά. Λιγότερα ακόμα γνωρίζει σχετικά με τις πιθανές επιπτώσεις που μπορεί να επέλθουν μετά από την εισαγωγή ξενικών ειδών, αφού η βιολογία των τελευταίων, πιθανόν να μην έχει μελετηθεί ποτέ, και ιδιαίτερα σε σχέση με τα τοπικά είδη και τους οικοτόπους στα οποία ελευθερώνονται.

Κύριοι λόγοι απελευθέρωσης ξενικών ειδών

Γίνεται εύκολα αντιληπτό από τα πιο πάνω, ότι οι λεπτές

ισορροπίες που καθόρισε έντεχνα η φύση απειλούνται έντονα από την απελευθέρωση μη-γηγενών, ή αλλιώς, ξενικών ειδών όπως ονομάζονται στην καθομιλουμένη, στο τοπικό περιβάλλον.

Ευκάλυπτος (*Eucalyptus dumosa*)

Ημιάγριο αιγοπρόβατο
(*Capra hircus*)

Ψάρι κλόουν (*Amphiprion ocellaris*)

Τα ξένικα είδη πολλές φορές προτιμούνται από το κοινό από τα τοπικά για τους ακόλουθους λόγους:

1. Ορισμένα είδη έχουν ασυνήθιστη για τα τοπικά δεδομένα εμφάνιση και συναντώνται σε ποικιλόμορφα μεγέθη ή/ και χρώματα (γεωργικά προϊόντα, φυτά εσωτερικού ή εξωτερικού χώρου και ζώα συντροφιάς).
2. Κάποια είδη προσφέρουν εναλλακτικές διατροφικές επιλογές (γεωργικά προϊόντα και φρούτα).
3. Ορισμένα είδη μεταφέρονται από το εξωτερικό από κάτοικους άλλων χωρών, επαναπατρισθέντες ή αλλοδαπούς για να τους θυμίζουν την χώρα από την οποία προέρχονται (ζώα συντροφιάς κλπ.).

Πρέπει να αναφερθεί επίσης ότι κάποια ξενικά είδη μεταφέρονται από λάθος ή αμέλεια στο νησί μας, όπως για παράδειγμα θαλάσσια είδη άγλης τα οποία συναντώνται στα

ύδατα τα οποία ελευθερώνονται από πλοία κατά τον ελλιμενισμό τους. Υπάρχει σοβαρός κίνδυνος κάποια από αυτά τα είδη, που ως επί το πλείστον δεν αναγνωρίζονται με γυμνό μάτι, να υπερισχύσουν των τοπικών αν είναι ανθεκτικότερα και να μεταβάλουν την τοπική θαλάσσια βιοποικιλότητα.

Διαχείριση και έλεγχος εισαγωγών μη-γηγενών ειδών

Η διαχείριση μη-γηγενών ειδών και ο έλεγχος εισαγωγών προϋποθέτει:

- Ενημέρωση του κοινού για τους κινδύνους που εγκυμονεί η παράνομη εισαγωγή, κατοχή και ελευθέρωση ξένικων ειδών στο τοπικό περιβάλλον.
- Αυστηρή απαγόρευση εισόδου τους στη δημοκρατία, χωρίς την προσκόμιση άδειας από την Επιστημονική Επιτροπή που έχει καταρτιστεί βάσει του περί Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της Άγριας Ζωής Νόμου, (Αρ. 153 (I)/ 2003).
- Περιοδικό έλεγχο των υποστατικών στα οποία διαβιούν ξενικά είδη (φυτώρια, ανθοπωλεία, ενυδρεία, μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας, ερευνητικά εργαστήρια, ζωολογικοί κήποι, τσίρκα και καταστήματα ζώων συντροφιάς), με στόχο την κατάσχεση, καταστροφή ή εξαγωγή μη-γηγενών ειδών που κρατούνται χωρίς άδεια, στη χώρα προέλευσής τους.
- Ακριβής καταγραφή των αδειούχων ξενικών ειδών και δημιουργία βάσης δεδομένων η οποία να περιλαμβάνει

λεπτομέρειες για τα είδη και τη γεωγραφική τους κατανομή/ διασπορά.

- Επίλυση τυχόν προβλημάτων που προκαλούνται από αδειούχα ξενικά είδη, τα οποία συναντώνται στην Κύπρο και αποτελεσματική διαχείριση τους.

Είναι υποχρέωση μας προς τις γενιές που θα ακολουθήσουν να εργαστούμε τόσο συλλογικά, όσο και ο καθένας μας ξεχωριστά, ώστε να διατηρήσουμε την φυσική και παραδοσιακή ακεραιότητα του τοπικού μας περιβάλλοντος ανέπαφη, αποφεύγοντας πειραματισμούς με το πολύπλοκο "παζλ" της ζωής.

Περισσότερες πληροφορίες :

Δημήτρης Κουτρουκίδης
Υπηρεσία Περιβάλλοντος
Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος
1411, Λευκωσία
Κύπρος

Τηλ. 22303888
Φαξ. 22774945

Ιστοσελίδα www.moa.gov.cy
Ηλεκ.ταχ. dkoutroukides@environment.moa.gov.cy

